

ЮРІЙ КУЗЬМІН

ДИМ ВОЄВОДИ МІХАЛА

ІСТОРИКО-
КРАЄЗНАВЧИЙ
НАРИС

Про місцеперебування серадзького воєводи сучасники писали із захватом. Приміром, авторитетний фахівець Каєтан Козьміан, уже згаданий на початку цього нарису, у своїй кількатомній праці, що вийшла 1858 р. у Познані, зазначає: резиденція Міхала Валевського стала «однією з найгарніших і найоздобленіших щодо зовнішньої і внутрішньої архітектури споруд на Волині». Стосовно Антоніна Анджейовського, якого ми теж згадували на початку, то він дещо не погоджується з попереднім автором: «Та велика споруда не витримала б, напевно, суворої естетичної оцінки», хоч в цілому «була велична і витончена».

Головний палацовий ансамбль утворювали три його елементи — двоповерховий головний корпус, житловий, а також розміщені навпроти павільйони, з'єднані в одне ціле чвертьколовими галереями. Отже, будівля отримала форму підкови, відкритої в бік парадного двору. Однак все вказує на те, що зображений художником Пеєром семиосний головний корпус насправді повинен бути принаймні чотириосним.

Як при зовнішньому спогляданні палацу, що в основному робили проїжджаючи, так і під час внутрішніх його відвідин, коли знайомились з плануванням, у всіх без винятку виникало враження монументальності. Цілком можливо також, що, окрім першого і другого поверхів, головний корпус мав ще й мезонін — своєрідний третій поверх. Позаяк частина даху була знищена вогнем під час пожежі, то цей елемент на малюнках проглядається як ряд обшарпаних фрагментів вікон.

Домінуючим акцентом у фасаді головного корпусу, закладеного у вигляді прямокутника, був чотириколонний портик, увінчаний, певно, трикутним фронтоном з гербом засновника. Не виключено, що висунуті колони стояли на могутніх основах у супроводі пристінної колони чи напівколони. На тих самих трьох центральних осях у садовому фасаді виступав напівколовий ризаліт з прилеглою до нього терасою, а з боків, ймовірно, — короткі крила.

Обидва триосні павільйони у вигляді квадратів, трохи наближених до прямокутників, прикрашали двоколонні портики, закриті рівними трикутними верхівками. Зовнішні бокові фасади на висоті поверху мали невеликі балкони. Павільйони накривав гладкий чотирискатний дах, оббитий гонтами (клиновидними дощечками з пазами).

Стосовно галерей Генрик Стецький, один із авторів, котрого ми згадували на початку і який добре знав тучинський палац завдяки власним спостереженням, оскільки жив поблизу, у Рясниках, і перебував у родинних стосунках з Валевськими, у своїй книзі «Спогади моєї молодості» пише, що «не колонадами, як у Межирічах, але помешканнями» з'єднувались вони з головним корпусом. Інший сучасник (він теж згаданий у врубці), родич Генрика Тадеуш Єжи Стецький, у своїй праці «З бору і степену...» натомість визначає галереї як відкриті ганки, підтримувані подвійним рядом обтесаних колон. Однак ретрацію все ж має перший із цитованих авторів. Це підтверджують малюнки Наполеона Орди і Генрика Пеєра, а також інші свідчення.

Щодо реальних тесаних напівколон, то вони, можливо, займали тільки міжвіконний простір. На їх капітелі обпиралась аттикова стінка, що затуляла односкатний дах, нахилений у садовий бік палацу.

У стилі Людовіка XVI

Головний корпус палацу мав традиційне двотрактове розміщення. Як у більшості великих споруд пізнього класицизму, представницькі (приймальні) покої розміщувались на першому поверсі. Зі звітів Антоніна Анджейовського і Генрика Стецького слідує наступне. З сіней, в яких знаходились «чудові» сходи, що вели на вищий поверх, з правого боку вів вхід до більярдної зали, прикрашеної написаними фарбами пейзажами художника Буркевича.

Не відомо, яке призначення мала ліва частина (відинок) фронтального тракту.

Значно більші від решти двері, розміщені на осі, вели до головного салону і одночасно — до бальної зали у формі двоярусної ротонди (круглого приміщення з куполом). Напис над цими дверима гласив: «Для себе, сім'ї, друзів і потомків». Вже згаданий купол зали був покритий ліпними прикрасами, виконаними все тим же штукатуром Пробстом і його «підмайстрами». Стіни зали, що оббігали навколо галереї з балконом для оркестру, оздоблювала чудова мозаїка.

Поза залю-ротондою також цілий садовий хід займали «справжні сенаторські кімнати», як їх назвав Антонін Анджейовський. З лівого боку до круглої бальної зали прилягала велика їдальня, яку називали Сапфіровою. Прикрашали її арабескові картини, що імітували біле ліплення на блакитному тлі.

З правого боку розміщувалось кілька наступних парадних покоїв. Перший з них, головний вітальний, мозаїковий, у білих тонах, оснащувався багато різьбленими вікнами і дверима, лакованими тим самим кольором і золоченими. Затуляли їх порт'єри з голубого дамасту, яким були оббиті лаковані у білий колір і золочені меблі в стилі Людовіка XVI. Простір між вікнами покривали величезні дзеркала, що починались від паркету і закінчувались біля карнизів. Ще одне велике люстро висіло над «чудовим» мозаїчним каміном.

(Продовження. Поч. у №№22-23 — 26-27).